

fectu quantocius privari a principe possunt tales precatore.

(72. Justa itidem revocationis causa erit, si probatum sit, artifices, opifices, aliosve similes privilegio sibi concessio contra intentionem principis concedentis in fraudem aliorum subjectorum abuti; Zoes., *ibid.*, n. 9; Jacob. Coren., *observat.* 27, n. 37. (73. Uti si obtentu privilegii sibi ipsi jus dicant, factis magis, et violentiis, ac armis de privilegio contententes, quam implorato iudicis competentis auxilio. *Iidem auctores, iisdem locis.*

(74. At nota, hæc procedere, si tota illa societas artificum sic privilegio sit abusa. Si enim, cum universitati indultum esset, per membra quædam ejus singularia sine ipsius universitatis assensu sub velamento privilegii peccatum fuerint; iniquum erit, ex paucorum forte facto, insonles quoque cæteros, atque ipsam universitatem quæsito jure fraudari. Gayl., *Observat.* l. II, *observ.* 60, num. 15.

ARTICULUS IV.

Quoad ea quæ concernunt privilegia vivæ vocis oraculo concessa.

Vide verb. ORACULA VIVÆ VOCIS per tot.

ARTICULUS V.

Quoad ea quæ concernunt privilegium fori et privilegium canonis.

Vide verb. CLERICUS, art. 2 per tot.

APPENDIX EDITORUM CASINENSIVM.

De privilegii natura, ejusque usu, atque extensione.

(1. Privilegium est lex privata, speciale aliquod beneficium aut favorem, contra vel præter jus concedens. Ita S. Anton., p. I, tit. 19, c. 1; Suar., Pirrhing, aliq. comm. Hinc de ratione privilegii est, ut concedat aliquid speciale, quod jure communi concessum non erat; « neque enim privilegia aliquibus concederentur, si præter generalem legem nulli aliquid speciale indulgeretur. » Ex can. fin., § Si ergo, caus. 25, q. 1.

(2. Privilegium differt a lege: 1. quia privilegium immediate spectat bonum personæ aut loci, collegii seu universitatis private: lex immediate intendit bonum totius multitudinis; 2. lex semper astringit ad sui observantiam eos, in quos fertur; non ita obligat ad sui usum privilegium illos, quibus collatum est, cum invito beneficium non detur, juxta Reg. invito 69, ff. (v. infra); 3. per legem constituitur jus; per privilegium privilegiatus eximitur a jure. Vasquez, D. 115, c. 1, n. 2 et 3, aliq.

(3. Differt a dispensatione: 1. quia dispensatio semper est adversa legi, in qua dispensat; privilegium vero, etsi aliquando sit contra legem, aliquando tamen etiam est præter legem; 2. dispensatio fere sine du ratione aut notabili stabilitate conceditur; privilegium contra datur cum stabilitate aliqua ad modum legis; 3. dispensatio plerumque ad unum duntaxat actum, v. g. ad

matrimonium contrahendum, ad ordinem suscipiendum, etc., datur; privilegium autem ad actus plures. Suarez, lib. VIII *De leg.* c. 2, n. 10; Layman, Schmalzgrueber, aliique.

(4. Differt a gratia vel beneficio; quippe beneficia, gratiæ, etc., ad unum solummodo se possunt extendere; sic absolutio ab excommunicatione incurta, est gratia et beneficium, non tamen privilegii rationem habet, cum per se nullum jus, vel facultatem tribuat; e contra de ratione privilegii est, ut ad omnem actum generis privilegiati immunitatem concedat illi, cui datum est, quasi legis permissionem obtinisset. Suarez, l. c.

(5. Quæres, an quando dubitatur, an privilegium sit concessivum, an vero declarativum tantum, id intelligendum sit de concessivo, an solum de declarativo? Resp. intelligendum de concessivo, ita abbas, Felin., Azor., Salas., Suar., apud Schmalzgrueberium, ad tit. ex de privileg., § 1, n. 11. Ita, si episcopo concedatur facultas et privilegium, ut testari possit, intelligi illud debet non de bonis patrimonialibus, de quibus jure communi testari potest, sed de ecclesiasticis, quæ acquisivit ratione ecclesiæ, cui præest; sic, si detur privilegium, ut procedatur in causa, appellatione remota, intelligitur de justa appellatione nam si injusta sit appellatio, ea semota, procedere quilibet iudex potest.

Idem dicendum de aliis casibus; et ratio horum omnium est, quia alias privilegium nihil speciale concederet, et verba gratiam continentia, cæteris paribus, continent tantum, quantum possunt. Schmalzgrueber, *ib.*, n. 11.

(6. Quæres amplius: utrum ad valorem privilegii requiratur justa causa? dicendum concessionem privilegii, etiam sine causa factam, validam esse, modo nil aliud obstet. Ita Suarez l. VIII *De leg.*, c. 21, n. 4; Pirrhing, ad tit. ex de privileg., n. 12; Reiffenst., ad tit. cit., n. 36; Schmalzgrueber, l. c., n. 17, aliique communiter.

(7. Addimus, modo nil aliud obstet; quippe non valet privilegium datum contra jus naturale, vel divinum. Can. lege, 1, dist. 10, quidquid enim bonis moribus adversatur, invalidum est. Nec etiam valet datum in magnum universalitatis damnum, vel contra manifestam ejus utilitatem, L. Jubemus 15, *De sacr. Eccles.*; Schmalzgrueber, n. 6.

(8. Similiter « Pontifex non solet concedere privilegia adversus se, quatenus imminuant ejus dignitatem, utpote quam non potest dividere vel diminuere; neque illa, quæ sunt ecclesiasticæ gubernationi contraria, quod foret abusus suæ potestatis et prodigalitas, quæ in Pontifice non præsumitur. Nec etiam valent data in grave damnum tertii, nisi bonum, quod ex privilegio dato speratur eliciendum, multo sit melius. » Schmalzgrueber, *cit.*, n. 19.

(9. Illud hic haud omittendum, nempe ut licite conferantur privilegia, semper requiri justam causam. Suarez, Palao, Pirrhing.

Reiffenst. apud cit. Schmalzgrueberium (*ib.*, n. 18). Siquidem « privilegium vel est contra jus, vel præter jus concessum. Si primum, repugnat justitiæ distributiæ, quæ exigit, ut a communi obligatione sine causa nemo eximatur. Si secundum, concessio talis sapit acceptionem personarum, et introducit improprietatem inter membra communitatis, sicque aliis non privilegiatis dat occasionem invidiæ et perturbationis. » Ita in terminis Schmalzgrueber, l. c., n. 18.

(10. Privilegium potest esse vel derogatorium juris communis vel tertii. Posteriori casu, nempe si sit contrarium juri tertii vel consuetudini, aut statuto speciali, ut vim habeat privilegii hujusmodi, addi debet clausula derogatoria hujus juris, consuetudinis aut statuti, etiam tum, quando motu proprio, conceditur. Suar. 1, 8, *De leg.*, c. 14, n. 8, et c. 22, n. 11, aliique siquidem concedens tale privilegium nunquam præsumitur, specialibus juribus derogare, nisi illorum mentionem faciat, eo quod præsumatur illa ignorare. Schmalzgrueber, *ib.*, n. 20.

(11. At si privilegium juri communi deroget, probabilius sufficit ipsa concessio privilegii, sine adjecta clausula derogatoria juris communis; quippe concedens « non præsumitur ignorare jus commune, sed potius illud scire (c. Licet, 1, *De constitut.* in 6); ergo dum privilegium concedit, quod derogat juri communi, præsumitur per privilegium velle eidem derogare; alias nihil omnino concederet et efficeret actionem inutilem. » Idem, l. c., n. 21. Procedit hoc etiam de privilegio concessio adversus aliud privilegium insertum corpori juris communis; hoc ipso enim, quod juri communi insertum sit, præsumitur non ignorari a concedente, consequenter, dum privilegium adversus illud concedit, velle illi derogare. Idem Schmalzgrueber, n. c.

(12. « Bene tamen huic doctrinæ limitationem addit Palao... dummodo jus commune non resistat; nam si jus commune resistit derogando, vel revocando hujusmodi privilegia, debet privilegio tali, ut effectum habeat, addi clausula derogatoria juris communis, alias nullius valoris erit; et ratio est, quia lex sic fortificata derogat omni privilegio non munito clausula illius legis derogatoria; igitur nisi efficacia clausulæ sic fortificantis tollatur per aliam ejus derogatoriam, privilegium adversus jus commune datum habere effectum nequit. » Idem, n. 22.

(13. « Dubitatur: quando concessio privilegii effectum habeat? Resp. cum distinctione, vel enim privilegium concessum est motu proprio concedentis, vel ad instantiam privilegiati per litteras, vel procuratorem facta. Simotu proprio (idem dicendum, si ad instantiam alicujus tertii, sine mandato tamen privilegiati) concessum est privilegium, regulariter effectum non habet ante acceptionem, et consequenter ante notitiam sufficientem privilegii dati (75). At si privilegia-

(75) « Ex quo sequitur, privilegiatum (in hoc casu) regulariter ante notitiam privilegii sibi dati,

tus ipse per litteras aut procuratorem pro eo antea supplicavit, effectum per se habet a die concessionis illius et expeditionis, seu a die datæ, ut aiunt, et non primum a die præsentatæ. » Idem, n. 29.

Excipitur priori casu, quando per se, ac motu proprio concedens privilegium, vult illud statim habere effectum suum a die concessionis. Accedit, quia nonnulla privilegia auferunt aliquod onus a privilegiato, v. g. solvendi pœnam, decimas, etc., proindeque non est ratio, cur ea non possint habere effectum suum illico a die concessionis, dummodo ex post facto acceptentur a privilegiato; sicut a pari legatum in testamento relictum, secuta ex post facto acceptione, cedit seu debetur legatario a die mortis testatoris. L. Si tibi 86, § Cum servus, 2, ff. *De legat.* 1. Idem, n. 30.

(14. Privilegii usum quoad spectat: quæritur privilegiatus teneatur uti suo privilegio? R. Distinguendo inter privilegium commune et singulare, privilegio communi tenetur uti quilibet, qui est de communitate, cui illud concessum est, quia si non uteretur, saltem pro illo actu, quo ipse non utitur, censeretur eidem renuntiare: quod fieri nequit, quippe privilegio communi renuntiare privatus non potest. (Vid. dicta a Lucio nostro sub num. 12 et seq., art. 3, h. Rubricæ.)

(15. E contra privilegio privato, et quod ipsi privilegiato proprium, ac specialiter concessum est, per se loquendo, nemo tenetur uti: Suarez, Palao, Pirrhing, aliique apud Schmalzgrueberium, *loc. cit.*, num. 98. Ratio est, quia quod in favorem alicujus factum est, non debet in gravamen ejus retorqueri, Reg. 61, in 6, esset autem magnum gravamen, si privilegiatus teneretur uti suo privilegio etiam contra suam voluntatem.

(16. Diximus per se loquendo; nam per accidens privilegiatus potest aliquando obligari ad privilegii sui usum: potest quippe contingere, ut privilegium removeat obicem, quo remoto, privilegium afficit obligatio juris communis; ut fit in eo, qui privilegium habet audiendi missam tempore interdicti; tunc enim die festo tenetur audire missam ex præcepto Ecclesiæ, quod obligat omnes non impeditos. Suarez, l. VIII *De legib.*, c. 23, n. 8; Schmalzgrueber, n. 99.

(17. « Dub. utrum privilegiatus uti possit privilegio suo adversus alium pariter privilegiatum? Duobus modis dici possunt duo pariter privilegiati: 1. quia æqualia privilegia habent, et in re simili; ut si exemptus es a decimis solvendis, et alter similiter exemptus; 2. respective, et cum mutua oppositione in ordine ad usum ejusdem privilegii, ita ut si concurrant, sibi invicem opponantur; ut si exemptus es a solvendis decimis, alter privilegium habeat percipiendi decimas a quocunque, qui in territorio suo existit; item, si tu habens privilegium,

nec valide, nec licite illo uti. » Schmalzgrueber, *loc. uti supra cit.*, num. 30.

ne ob debita tua possis vinculis alligari, alter privilegium habeat comprehendendi quemcumque sibi debitorem.

« Si primum, est affirmativa responsio, quod scilicet privilegiatus possit uti privilegio suo contra alium pariter privilegiatum; Suar., Palao, Zoes., Pirrhing... Ratio est, quia in hoc casu nullius privilegium derogat alteri, neque per hoc, quod unus habeat simile privilegium, potest illum alter impedire ab usu.

« Si secundum, videndum est, an unum ex his privilegiis sit generale, alterum speciale; vel an utrumque sit æque generale, aut æque speciale. Nam in primo casu præferendus est ille, qui habet privilegium speciale, quia species derogat generi, Reg. 34, in 6; Covarr., Suar., Palao. In secundo casu, si vere contraria inter se sint, prævalebit, quod fortius, scilicet antiquius, vel a potestate superiore concessum est. Suarez, Palao, Haun., Wiest. Sic enim si unus ordo religiosus gaudeat privilegio prohibendi alterius ædificationem prope sua monasteria inter certas annas, id, quod antiquius, vel a Papa concessum est, prævalebit ei, quod recentius, aut ab episcopo impetratum est. Rodrig., tom. 1, Regul., qu. 90, art. 11.

(18. « Si vero non vere, sed quoad speciem solum contraria sunt privilegia, prævalebit id, quod magis est absolutum, illud autem, quod conditionem imbitam habet, respectu prioris manebit suspensum. Et hinc 1. si una ecclesia habeat privilegium non solvendi decimas, altera exigendi, non potest hæc priorem cogere, ut decimas sibi solvat; quia privilegium illius censetur conditionatum, nisi alter habeat exemptionem a decimis persolvendis; 2. si unus privilegium habet, ut intra certum tempus cogi non possit ad solvendum debitum, alter vero, ut cogere possit quemlibet debitorem, non potest creditor contra ejusmodi debitorem uti privilegio suo; quia censetur ipsi permissa coactio tantum illius, qui privilegio non est exemptus; 3. si filiusfamilias mutuum accepit a minore, non potest uti S. C. Macedoniano, quia magis habetur ratio ætatis, quam senatusconsulti 1. Verum 11, § fin., ff. De minor., et sic de cæteris. » Schmalzgrueber, l. cit., num. 100 et seqq.

(19. Quæres: quam vim, et efficaciam in ordine ad usum privilegii habeant verba ex certa scientia, quæ sæpe in confirmatione privilegiorum adduntur? R. Confirmationem ejusmodi habere vim et efficaciam renovandi privilegium, si forte usu, vel alia via amissum fuisset; quippe confirmans sic privilegium vel cognoscit defectum, et nullitatem privilegii confirmandi, et tamen illud confirmat, et tunc ne frustra videatur agere, talis confirmatio censi debet æquivalere novæ concessioni; vel non cognovit nulli-

(76) Privilegium odiosum dicitur, quod ita favet privilegiato, ut simul alteri afferat præjudicium; tale est e. g. privilegium, quo aliquis eximitur a decimis solvendis; nocet enim illi, cui decimæ debebantur, etsi prosit habenti hanc exemptionem.

tatem privilegii, et adhuc censendus est vim dare privilegio, ne cogamur dicere inutiliter ipsum addidisse ea verba ex certa scientia. Schmalzgrueber, n. 114.

(20. Duæ tamen faciendæ sunt exceptiones, in quibus privilegia, his verbis (ex certa scientia) additis, non confirmantur: 1. namque excipiuntur privilegia subreptitia, quia hæc nulla sunt, confirmans autem vult jam concessa firmare; 2. excipiuntur ea, quæ generali concilio revocata sunt; quia non præsumitur talis confirmans velle legi a concilio stabilitæ derogare ob concessionem ita generaliter factam. Idem, num. 119.

(21. Tandem ut de privilegii extensione quædam dicamus, illud præmonendum, extensionem privilegii tunc fieri, quando scilicet constat, legislatorem privilegia concedentem, per verba privilegii non intendisse alias personas vel casus eximere, quam quæ personæ, et casus per verba privilegii clare exprimuntur. Namque ubi similis casus, et ratio adsit, privilegium sic concessum etiam ad istum porrigitur. Schmalzgrueber, n. 130.

(22. Nunc vero disquirendum, an, et quale privilegium, et quibus casibus, item ad quos possit extendi? Resp. cum distinctione, « si privilegium odiosum sit (76), extendi illud non debet, nec potest; qui *Odia sunt restringenda*; Regul. *Odia* 13 in 6. Si favorabile sit, extendi potest ad personas et casus virtualiter saltem in privilegii forma comprehensos. Sed hæc non est vera extensio, sed tantum interpretatio comprehensiva; ita communiter DD. » Idem, l. c., n. 131.

(23. Hoc pacto « privilegium concessum religiosis, etiam sub nomine masculino, extendi debet etiam ad feminas religiosas ejusdem ordinis, modo hæ privilegii capaces sint. Rodrig., tom. 1 Regul., q. 13, n. 22; Suar., l. viii, De leg., cap. 10, n. 7; Bonacina..., Palao... Ratio est, quia in illo privilegio jam satis exprimuntur, cum ibi potius attendatur qualitas quam sexus. Excipitur, nisi in privilegio adderetur *viris religiosis*; nam ea adjectione censi debent feminæ potius exclusæ quam inclusæ in privilegio » Idem, *ibid.*, n. 132.

(24. Sic quoque « privilegium concessum filiis potest extendi etiam ad feminas (Suar., *loc. cit.*) quia nomine filii etiam filiæ intelligendæ sunt. » L. *Cognoscere* 36, l. *Filii* 84, l. *Justa* 201, ff. De V. S. — (25. Pariterque « privilegium concessum fratribus, etiam commune est sororibus, nisi aliunde appareat restrictio; quia sub nomine fratrum etiam sorores intelligendæ veniunt; l. *Tres fratres* 35, ff. De pact., l. *Lucius* 93, § *Quæsitum* 3, De legal. 3. »

(26. « Non tamen privilegium concessum filiis etiam extendendum est ad nepotes;

Dicitur e contra privilegium favorabile, quod ita favorem continet, ut nemini incommodum afferat; tale v. g. est privilegium vescendi lactiniis et carnibus in quadragesima, etc. Schmalzgrueber, ad tit. hic supra cit. De privileg., num. 65, 64.

Petr. Barbosa in l. *Maritum*, 12, ff. *Solut. matrim.*, n. 80. Ratio est, quia, etsi benigna juris interpretatione, nomine filiorum sæpe etiam nepotes veniant, regulariter tamen, et juxta verborum proprietatem non continentur. § fin., Inst. *Qui test. tutor. dar.*, l. *Quid, si nepotes* 6, ff. De testam. tutel. Unde aliter de mente concedentis constare debet, ut etiam ad istos privilegium extendi possit, alias procedet regula communis, quod privilegia personalia non egrediantur personas, ad quas diriguntur nec extendantur ultra verborum proprietatem. »

(27. Pari modo: « Nec socius privilegiati gaudet privilegio socii, nisi huic privilegium aut inutile, aut grave fieret, si socius eo uti non posset. Hinc si quis ob debilitatem oculorum privilegium habeat, una vel altera hora post prandium recitandi matutinum pro crastino, posset illud etiam cum eo recitare socius, nec tenebitur hic dein repetere; et ratio est, quia intelligitur datum eo modo, quo communiter recitari potest et solet; potest autem recitari cum socio, quem tamen non facile inveniret sic privilegiatus, si socius sic recitando non etiam ipsi satisfaceret; ne igitur cum magno suo incommodo cogatur solus recitare, aut privilegium fiat inutile, dicendum est, hoc casu illud etiam extendi ad socium. » Schmalzgrueber, *loc. cit.*, num. 133, 134, 135, 136.

(28. Quæritur hic: An privilegium extendi possit etiam ad personas non expressas in forma privilegii? Dicendum non extendi, nisi ad personas vel formaliter vel virtualiter saltem expressas in privilegio. Ita Rodrig., Suar., Bonac., Pirrhing, Reifsenst., Fagn., alique. Ratio est, quia tota efficacia privilegii pendet ex intentione concedentis, quæ intentio significatur verbis; et hinc est, quod communiter dicitur, *privilegia valere tantum, quantum sonant*. Item quia, quæ per privilegium conceduntur, non debent trahi ab aliis auctoritate, vel potius temeritate propria in exemplum; *non enim quod uni singillatim conceditur, statim omnibus convenit*, prout habetur can. *Hinc est*, 39, caus. 16, q. 1, ubi Glossa v.

PROBATIO.

SUMMARIUM.

1. Probatio quid sit et quomodo dividatur, ad n. 5. — 6. Probationum species reducuntur ad novem, et assignantur, ad num. 7. — 8. Probatio debet esse clara et certa, non dubia seu æquivoca, ad n. 9. — 10. Probatio judicialis debet fieri secundum formam libelli et regulariter debet esse plena et concludens, ad n. 12. — 13. Assignantur casus, in quibus non requiritur probatio plena, sed sufficit semiplena, ad num. 19. — 20. In concursu contrarium probationum, plenior, fortior seu efficacior prævalere debet, et minor, sive minus plena habe-

(77) Hinc concludi bene posse videtur cum Suar., De leg., cap. 17, num. 3, quæ est etiam doctrina Schmalzgrueberii, *loc. hic supr. cit.*, num. 89, nempe ut privilegia, de quibus cavetur, ne aliis communicentur, concessa per communicationem ceaseantur

Singillatim, ait quod privilegium concessum uni non extendatur ad alios et privilegia singulorum communem legem facere non possint. His accedit, quod privilegium est jus singulare, sequiturque personam privilegiatam, cumque illa exstinguitur, adeoque ab una persona ad aliam non transit, juxta Regul. *Privilegium* 7, in 6; Schmalzgrueber, *ibid.*, num. 139.

(29. Quæres adhuc: An privilegium ad casus, loca et personas in privilegii forma non expressas extendatur saltem tunc, quando similis vel efficacior pro his adsit ratio? Resp. Negative: Siquidem tota efficacia privilegii non nisi ex voluntate concedentis per verba privilegii concessi significata, pendet; adeoque licet fortasse eadem sit utrobique ratio, si tamen verba casum vel personam similem non comprehendant, ad illos privilegium extendi non debet; quippe privilegium est lex privata alicui concessa ob specialem rationem; hinc etiamsi eadem, vel etiam efficacior ratio sit in alio, non propterea inferri potest, tali privilegio frui posse. His adde quod si ob similitudinem rationis liceret extendere privilegia, nihil esset in privilegiis firmum, et plures frui privilegio possent, ultra quam concedens intenderet. Schmalzgrueber, *ibid.*, num. 143.

(30. « Et hæ rationes (prosequitur idem cl. canonista, *loc. cit.*, num. 144) probant non tantum in odiosis, ubi jus ipsum jubet restrictionem, sed etiam in favorabilibus, imo etiamsi sit causa pia; alioquin privilegia concessa uni religioni possent extendi ad aliam æqualem vel strictiorem, ob solam paritatem rationis, quod est falsum, cum nemo possit talem extensionem facere, nisi Papa communicationem privilegiorum concesserit (77). Neque obstat, quod ratio in his expressa reperitur etiam in aliis personis vel casibus; quia si hoc sufficeret ad privilegii extensionem, sequeretur, quod casu, quo dispensatum est cum Titio ad plura beneficia ob ejus merita, hoc ipso etiam dispensatum esset cum Caio, habente similia vel majora merita: » quod nemo sanæ mentis admittet.

tur pro non facta. — 21. Item probatio clara et magis distincta prævalet probationi præsumptivæ, obscuræ et minus distinctæ. — 22. Item probatio certa et concludens superat probationem æquivocam, et imperfectam. — 23. Item probatio specialis prævalet probationi generali. — 24. Probatio per aspectum corporis præfertur probationi per attestationem juratam in contrarium. — 25. Probatio per evidentiæ facti, seu per inspectionem ocularem, vel per instrumentum, vel per rem judicatam, vel per confessionem partis superat quæcumque aliam probationem. — 26. Sic nulla alia datur major pro-

aliis, necessariam esse specialem clausulam, quæ huic prohibitioni deroget, alias non censebuntur communicata. Id quod in animadversionem ejus, quod tradit Lucius noster sub n. 27, art. 1, 4. Rubr. dictum sit.